

Hvad Sognegårdshaven gemte

Af: *Esben Aarsleff*

Forud for nedgravning af jordvarmeledninger i haven ved Sognegården, foretog Folkemuseet i Hillerød i 2010 en arkæologisk forundersøgelse af det berørte område. Forundersøgelsen skulle afgøre, hvorvidt der var spor efter tidligere tider på området, som ville blive ødelagt af anlægsarbejdet.

En forårsdag gik vi i gang med en rendegraver som fjernede muldjorden i tre baner. Under muldjorden kunne der ses flere nedgravninger i form af gruber og stolpehuller, der vidnede om tidligere bosættelse på arealet. I muldjorden lå der fund fra nyere tid, heriblandt en tinsoldat, mønter og andre tabte eller kasserede genstande. I gruberne var der derimod et indslag af fund fra renæssancen, hvilket svarer til perioden fra 1536-1660, i form af lertøj. Nedgravningerne og renæssancefundene gjorde, at museet indstillede hele det berørte areal til udgravning.

Udgravningen blev sat i gang d. og kom til at vare ca. 3 uger. Som udgangspunkt skulle al muldjorden graves af, så vi kunne finde nedgravningerne i undergrunden. Nedgravningerne, eller anlæggene, som er den arkæologiske betegnelse, tegner sig som mørkere partier imod den lerede undergrund, og er hele udgangspunktet for hovedparten af de arkæologiske udgravninger. Anlæggene afspejler altid en bevidst handling; hvad enten man funderer et hus, graver ud til kælder, eller blot tager materiale til at lave potter, eller lerklinede huse. I anlæggene finder vi desuden ofte de fund, som daterer dem, men som ligeledes giver os et indblik i datiden.

Da muldjorden var gravet af stod vi med en flade på ??? m², hvorpå der var ca. 40 nedgravninger. Ved den efterfølgende udgravning kunne det dog konstateres, at hovedparten af anlæggene afspejlede nyere begivenheder, såsom begravelsen af kæledyr, eller andet gravearbejde. Men vi stod dog tilbage med en række særdeles interessante gruber, en del stolpehuller, en mulig brønd, samt et par ovnanlæg. De forskellige typer af anlæg indikerer alle, at der har været bebyggelse på dette sted i renæssancen og måske endda tilbage i middelalderen. I to af gruberne lå der således en større mængde fund, som kunne tilskrives middelalderen. Fundbilledet er meget varieret og dækker bl.a. over mønter, knive, keramik, en salvekrukke, spænder, knappenåle, beslag, jernredskaber, bennåle, en benskøjte, tandstikker, munkesten med kattedoteaftryk, samt dele af en ringbrynje. Alle fundene skal ikke analyseres nærmere her, men enkelte typer fortjener en uddybende kommentar. Mønterne er hovedsagligt såkaldte borgerkrigsmønter, hvilket er små grønirrede sølvmønter fra perioden mellem 1240 og 1370, hvor der herskede borgerkrigslignende tilstande i landet. Mønter fra denne periode kaldes borgerkrigsmønter og forekommer i stort antal i Danmark. De borgerkrigslignende tilstande betyder bl.a. at der udmøntes et stort antal mønter i en fremadskridende ond spiral, hvor en konstant devaluering af sølvindholdet i mønterne gør dem mindre og mindre værd op gennem perioden. Dette muliggøres bl.a. af, at kongen ofte krævede en ombytning af de eksisterende mønter til en ny udmøntning, hvor bytteforholdet kunne være 3 gamle for 2 nye. Den konstante nyudmøntning af mønter og devalueringen betyder, at der har været mange mønter i omløb med en relativt lav værdi, hvilket forklarer den relativt høje fundfrekvens for denne mønttype.

Knappenålene er, som med mønterne, en ofte fundet genstandstype på middelalderudgravninger. Det mest bemærkelsesværdige er snarere det den manglende udvikling i denne genstandstype. Den har ikke ændret udseende op gennem de sidste 5-800 år, modsat de fleste andre typer genstande,

som er blevet modificeret op gennem tiden. Blandt de modificerede typer er benskøjten især værd at bemærke. De færreste kan vel i dag forestille sig at spænde en griseknogle under foden og løbe rundt på en frossen sø, men det har man gjort helt tilbage i vikingetiden og op gennem middelalderen og renæssancen.

En anden genstandstype, som jævnligt har skiftet udseende er keramikken. Denne genstandsform afspejler i høj grad modeluner og teknisk kunnen op gennem både forhistorisk og historisk tid. I anden halvdel af middelalderen og i renæssancen dominerer potter med håndtag (stjertpotter) og kander. Desuden forekommer en variation af fade og andre typer – herunder specielle former til særlige formål, som f.eks. salvekrukken. Den konstante forandring af keramikken gør den velegnet til datering, hvilket ligeledes er tilfældet her.

Ved deadlineen på artiklen kom alle genstandene tilbage fra konservering, og blandt de rustne klumper jern, som ikke umiddelbart kunne bestemmes i udgravningsfasen, lå der flere meget fint ornamenterede knive, samt dele af en ringbrynje. Sidstnævnte er en relativt sjælden fundtype og kendes kun fra få lokaliteter i Museets område, i form af enkeltfundene ringe. I dette tilfælde er der dog ingen tvivl om, at der er tale om en pæn del af en ringbrynje, hvor ringene er lavet af henholdsvis jern og en bronzelegering. Man har sandsynligvis lavet et mønster i brynjen ved at kombinere de to type af ringe. At ringbrynjefragmenterne er fundet i affaldsgruber er tankevækkende, idet det er et højst usædvanligt fundsted, da ringbrynjer er udtryk for høj status og således repræsenterer en værdi, der normalt ikke bare smides ud, men typisk genanvendes eller repareres.

Konklusionen på udgravningen er, at vi fik undersøgt en lille del af landsbyens område, som det har tegnet sig anden halvdel af middelalderen og renæssancen. Indenfor den periode har der sandsynligvis ligget to huse på området, hvilket indikeres af ovnene. Husene er siden blevet revet ned, uden at dette lille hjørne af landsbyen er blevet bebygget igen.

Fundene viser samme billede, om end der selvfølgelig er et indslag fund fra perioden efter renæssancen – landsbyen er jo ikke blevet opgivet og affald / tilfældige tab har det med at spredes over et større område.

Udgravning med gravemaskine og ske

Knivskæfte fra udgravningen med omviklet ornament og dekoreret endedup
Måler ca. 8 cm

Knappenåle. Måler ca. 3 cm

Fragment af en ringbrynje af både jern og en bronzelegering.

Måler ca. 8 x 8 cm